

ПСИХОСЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО РІЗНИХ ВИДІВ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ірина Мартинюк¹

¹Кандидат психологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри психології, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1644-5381>

UDC: 159.9:37.041-057.87

АНОТАЦІЯ

У статті представлені результати дослідження ставлення студентської молоді до п'яти видів самоосвітньої діяльності: читання наукової літератури з фаху, пошук інформації в мережі Інтернет, участь у тренінгах і семінарах, участь у вебінарах та онлайн-курсах, перегляд відеоматеріалів. Розглядається оцінка зазначених видів з точки зору їх значення для професійного становлення, їх впливу, міри ефективності, сучасності й динамічності. Аналізується активність у реалізації вказаних видів самоосвітньої діяльності за мірою глибини усвідомлення пізнаваного, регулярністю здійснення, мірою зацікавленості. Розглядається якість здійснення конкретних видів самоосвіти за параметрами міри самостійності в організації такої діяльності, наявності труднощів у її реалізації. Реалізовується стратегія зіставлення: порівнюються результати студентів різних курсів, різних ЗВО, різних спеціальностей. Обґрунтовується, що ставлення студентської молоді до усіх видів самоосвітньої діяльності є досить позитивним у контексті оцінювання її значення, впливу, ефективності, сучасності й динамічності, прояву активності та отримуваних результативності, якості її здійснення. Для студентської молоді загалом характерна висока міра схожості у ставленні до всіх видів самоосвітньої діяльності.

Ключові слова: психосемантичний аналіз, ставлення до самоосвітньої діяльності, студентська молодь, самоосвіта, види самоосвітньої діяльності студентської молоді.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Можливості інформаційного простору мережі Інтернет, орієнтованість українського суспільства на принципи демократії, соціальні потрясіння останніх років зумовлюють підвищення ролі самоосвітньої діяльності в розвитку особистості. Особливого значення самоосвіта набуває в студентському віці, оскільки сприяє становленню майбутнього фахівця, забезпечує індивідуальне змістовне наповнення його компетенцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковане розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Ідея про важливість самоосвітньої діяльності для професійного розвитку майбутніх фахівців активно обговорюється у сучасній науковій

літературі (Carlson, 2018; Bartoll, Salvador-Garcia, Pal-lares-Piquer, Isidori, 2019; Usta-Azizova, Lutfullaeva, Ibragimova, 2022). Обґрунтовується також її значення для психологічного благополуччя студентства (Martyniuk, Papathanasiou, Fradelos, 2021).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Під час дослідження зазначеної тематики було з'ясовано, що займаючись самоосвітою, студенти вдаються до читання наукової літератури, пошуку інформації в мережі Інтернет, беруть участь у тренінгах, семінарах, вебінарах, онлайн-курсах, переглядають відеоматеріали (Мартинюк, 2019). При цьому для формування готовності студентської молоді до самоосвітньої діяльності важливо розуміти, яким є їхнє ставлення до кожного із

Address for correspondence, e-mail: editpsychas@gmail.com
Copyright: © Iryna Martyniuk

This is an Open Access journal, all articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

згаданих видів діяльності. Для отримання розгорнутої його характеристики нами було проведене емпіричне дослідження.

Мета статті – висвітлити ставлення студентської молоді до різних видів самоосвітньої діяльності.

Наукове обґрунтування методології проведеного дослідження. Під час дослідження використовувались теоретичні методи: аналіз наукових джерел, узагальнення отриманих даних, обґрунтування видів самоосвітньої діяльності студентської молоді, формулювання висновків; емпіричні: письмове опитування за методом семантичного диференціалу, що покладений в основу застосованої методики психосемантичного аналізу ставлення студентської молоді до самоосвітньої діяльності (Мартинюк, 2021); методи математичної обробки результатів: описова статистика, U-критерій Манна-Уїтні.

Використовувана методика дає можливість виявити деяке універсальне семантичне поле, що описує діапазон суб'єктивних ставлень студентів до заданих видів самоосвітньої діяльності. Задані у ній шкали допомагають отримати детальну їх характеристику.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У дослідженні взяли участь:

- студенти усіх курсів бакалаврату та магістратури за спеціальністю «Психологія» Одеського національного університету імені І. І. Мечникова загальною кількістю 101 особа,

- студенти третього курсу спеціальності «Психологія» Південноукраїнського національного університету імені К. Д. Ушинського загальною кількістю 8 осіб,

- студенти третього та першого курсу спеціальності «Психологія» Національного університету біоресурсів та природокористування України у кількості 22 та 10 осіб відповідно,

- студенти першого курсу спеціальності «Агрономія» Національного університету біоресурсів та природокористування України у кількості 13 осіб.

Загалом у дослідженні взяли участь 154 студенти денної форми навчання.

Участь у дослідженні була добровільною та анонімною. Учасникам надсилалось покликання на

google-форму методики. Попередньо додатково була надана інструкція із заповнення. Дослідження проводилось у травні-червні 2021 року.

Аналіз результатів емпіричного дослідження дав можливість виявити загальні тенденції у ставленні студентської молоді до різних видів самоосвітньої діяльності (див. табл. 1, див ст. 41). У таблиці наведені дані, отримані на вибірці студентів усіх курсів спеціальності «Психологія» ОНУ ім. І. І. Мечникова.

Так, як за інструкцією до методики, зроблена респондентом позначка біля 1 означає найбільшу міру вираження характеристики зліва, а 7 – найбільшу міру вираження характеристики справа, то отримані бали свідчать про таке: 1-3 – ставленню досліджуваного відповідає перше слово/словосполучення у парі, 4 – ставленню в рівній мірі відповідають обидва слова/словосполучення із пари, 5-7 – ставленню досліджуваного відповідає друге слово/словосполучення із пари.

Відтак, дані таблиці 1 засвідчують такі оцінки видів самоосвітньої діяльності, а саме: її значення, впливу, ефективності, сучасності й динамічності.

За значенням усі види самоосвітньої діяльності оцінюються респондентами як: а) значущі, при чому найвищі оцінки за цією характеристикою респонденти відводять перегляду відеоматеріалів, б) сповнені сенсом, при чому найбільше – перегляд відеоматеріалів, в) варті зусиль, при чому найбільше – участь у тренінгах і семінарах, вебінарах, онлайн-курсах, г) варті уваги, причому найбільше – перегляд відеоматеріалів та участь у тренінгах і семінарах, д) необхідні, при чому найбільше – пошук матеріалів в Інтернет-просторі, е) бажані, при цьому найбільше – перегляд відеоматеріалів та участь у тренінгах і семінарах, є) важливі, при цьому найвищі оцінки за цим показником отримав пошук інформації в мережі Інтернет.

За впливом: а) усі задані види самоосвітньої діяльності сприймаються як мобілізуючі, за винятком читання наукової літератури за фахом, найбільш мобілізуючий вплив, за оцінками респондентів, має перегляд відеоматеріалів; б) більш дисциплінуючий вплив має читання наукової літератури з фаху, інші види самоосвітньої діяльності мають менш дисциплінуючий вплив.

За ефективністю усі види самоосвітньої діяль-

Таблиця 1.

Середні показники ставлення досліджуваних до різних видів самоосвітньої діяльності, N=101

Тип ставлення	Характеристика ставлення	Середні показники за видами самоосвітньої діяльності				
		Чит. наук. літ. з фаху	Пошук інф. в мережі Інтернет	Участь у тренінгах, сем.	Участь у вебінарах, онлайн-курсах	Перегляд відеоматеріалів
Оцінка (значення, впливу, ефективності, сучасності й динамічності)	Втомлювальне – мобілізуюче	4,33	5,65	5,96	5,74	6,02
	Дисциплінуюче – розслаблююче	3,28	3,84	3,93	4,07	4,65
	Ефективне – неефективне	2,86	2,67	2,5	2,88	2,56
	Заважає – допомагає	5,54	5,79	6,17	5,9	6,05
	Значуще – неважливе	2,96	2,67	2,63	2,69	2,57
	Масове – індивідуальне	5,18	5,07	4,64	4,31	5,12
	Наповнений сенсом – безглуздий	2,63	2,68	2,59	2,69	2,49
	Не варте зусиль – варте зусиль	5,47	5,37	5,65	5,64	5,42
	Не варте уваги – варте уваги	5,87	5,67	5,91	5,67	5,92
	Необхідне – некорисне	2,62	2,84	2,54	2,68	2,64
	Непотрібне – затребуване	5,58	5,26	5,75	5,68	5,49
	Неприйнятне – бажане	5,32	5,65	5,92	5,68	5,93
	Нове – традиційне	5,38	4,47	3,43	3,29	4,24
	Нудне – цікаве	4,4	5,41	5,67	5,64	5,68
	Різноманітне – одноманітне	3,53	2,78	3,14	3,05	2,6
	Сучасне – старомодне	4,08	2,2	2,47	2,22	2,49
	Шкідливий – важливий	5,91	5,63	6,04	6,03	6
Активність (як процес і результат здійснення)	Неінформативне – інформативне	5,68	5,69	5,82	5,75	5,89
	Нерезультативне – результативне	5,81	5,86	5,89	5,82	5,87
	Пасивно здійснюване – активно здійснюване	4,5	5,54	5,55	5,3	5,29
	Поверхневе – глибоке	5,37	4,91	5,41	5,16	5,18
	Постійне – ситуативне	4,44	3,4	4,16	4,52	3,9
	Рідкісне – регулярне	4,47	5,67	4,6	4,36	5,22
	Систематичний – безладний	3,64	3,32	3,71	3,95	3,67
Сила/Якість (міра самостійності, наявність труднощів у здійсненні)	Потребує допомоги для здійснення – здійснює самостійно	5,31	5,97	5,28	5,29	6,12
	Зовні скероване – самомотивоване	4,61	5,35	5,49	5,48	5,65
	Легкодоступне – важкодоступне	4,11	2,54	3,6	3,52	2,48
	Легко здійснювати – складно здійснювати	3,99	2,68	3,51	3,33	2,49

ності оцінюються респондентами як: а) ефективні, причому якнайбільш ефективну оцінюють участь у тренінгах і семінарах; б) такі, що допомагають, при чому найвищі оцінки за цією характеристикою респонденти відводять участі у тренінгах і семінарах, перегляду відеоматеріалів.

За сучасністю: а) усі задані види самоосвітньої діяльності оцінюються респондентами як затребувані, особливо – участь у тренінгах та семінарах, б) студенти оцінюють як сучасні види самоосвітньої діяльності пошук інформації в мережі Інтернет, участь у вебінарах і онлайн-курсах, участь у тренінгах та семінарах, перегляд відеоматеріалів, як менш сучасні і близькі до старомодних – читання наукової літератури з фаху, в) як нові види самоосвітньої діяльності респонденти оцінюють

участь у тренінгах і семінарах, вебінарах, онлайн-курсах, як традиційний – читання наукової літератури з фаху, як проміжний між новим і традиційним – пошук інформації в мережі Інтернет та перегляд відеоматеріалів,

За динамічністю: а) як більш індивідуальні види діяльності респонденти оцінюють читання наукової літератури за фахом, перегляд відеоматеріалів, пошук інформації в Інтернет-просторі, натомість участь у тренінгах та семінарах, у вебінарах має менш виражений індивідуальний характер, б) як цікаві види самоосвітньої діяльності респонденти оцінюють перегляд відеоматеріалів, участь у тренінгах та семінарах, у вебінарах та онлайн-курсах, як менш цікавий – читання наукової літератури з фаху, в) усі задані види самоосвітньої дія-

льності респонденти оцінюють як різноманітні, при цьому найвищі оцінки різноманітності отримали пошук інформації в мережі Інтернет та перегляд відеоматеріалів, найнижчі – читання наукової літератури з фаху.

Дані таблиці 1 засвідчують також прояв ставлення студентів до заданих видів самоосвітньої діяльності у контексті міри активності у її здійсненні й досягненні результату. Зокрема, усі вони здійснюються систематично (найбільшою мірою це стосується пошуку інформації в мережі Інтернет). Найбільш регулярно студенти займаються пошуком інформації в мережі Інтернет та переглядом відеоматеріалів, менш регулярно – участю у тренінгах та семінарах, читанням наукової літератури з фаху, участю у вебінарах та онлайн-курсах. Як постійно здійснювані респонденти відзначають перегляд відеоматеріалів та пошук інформації в мережі Інтернет, ближче до ситуативних є участь у вебінарах, онлайн-курсах та читання наукової літератури з фаху. Як глибокі досліджувані відзначають участь у тренінгах і семінарах, читання наукової літератури, перегляд відеоматеріалів, участь у вебінарах і онлайн-курсах, як такий, що є менш глибоким – пошук інформації в мережі Інтернет. Активно здійснюваними, за оцінками респондентів, є усі задані види самоосвітньої діяльності, окрім читання наукової літератури з фаху. Усі задані види самоосвітньої діяльності оцінюються респондентами як результативні, – найбільше участь у тренінгах і семінарах, перегляд відеоматеріалів. Усі задані види самоосвітньої діяльності оцінюються респондентами як інформативні, – найбільше перегляд відеоматеріалів та участь у тренінгах і семінарах.

У таблиці 1 висвітлені також показники ставлення студентів до якості здійснення заданих видів самоосвітньої діяльності. Зокрема, усі задані види самоосвітньої діяльності цілком самостійно здійснюються респондентами, без необхідності сторонньої допомоги, причому найвищі показники отримав перегляд відеоматеріалів. Самомотивованими видами самоосвітньої діяльності у респондентів є перегляд відеоматеріалів, участь у тренінгах і семінарах, вебінарах, онлайн-курсах, пошук інформації в мережі Інтернет, менш самомотивоване і близьке до зовні скерованого – читання наукової літератури з фаху. Найбільш легкодоступними для студентів є перегляд відеоматеріалів, пошук інформації і мережі

Інтернет, як легкодоступні студенти оцінюють також участь у вебінарах та онлайн-курсах, участь у тренінгах і семінарах, і найменш доступне – читання наукової літератури з фаху. Усі види самоосвітньої діяльності з фаху, за даними респондентів, їм легко здійснювати, найлегше – переглядати відеоматеріали та здійснювати пошук інформації в мережі Інтернет.

Такі дані є підґрунтям для опису ставлення студентської молоді до кожного з видів самоосвітньої діяльності зокрема.

Читання наукової літератури з фаху студенти оцінюють як: значуще, сповнене сенсом, варте уваги і зусиль, необхідне, бажане, важливе, дисциплінуюче, ефективне, допомагаюче, затребуване, індивідуальне, різноманітне, систематичне, глибоке, результативне та інформативне, самостійне, легко здійснюване. При цьому у порівнянні з іншими видами самоосвітньої діяльності, за самозвітами респондентів, читання наукової літератури з фаху не здатне мобілізувати, воно менш сучасне, традиційне, менш цікаве, менш регулярне, ситуативне, менш активне, менш самомотивоване, менш доступне.

Пошук інформації в мережі Інтернет студенти оцінюють як значущий, сповнений сенсом, вартий уваги та зусиль, найбільш необхідний, бажаний, найбільш важливий, мобілізуючий, дисциплінуючий, ефективний, допомагаючий, затребуваний, сучасний, індивідуальний, різноманітний, систематичний, найбільш регулярний, постійно та активно здійснюваний, результативний, інформативний, самостійно здійснюваний, самомотивований, легкодоступний та легко здійснюваний. При цьому у порівнянні з іншими видами самоосвітньої діяльності, за самозвітами респондентів, пошук інформації в Інтернет-мережі є менш глибоким.

Участь у тренінгах та семінарах студенти оцінюють як значущу, сповнену сенсом, варту уваги і зусиль, необхідну, бажану, важливу, мобілізуючу, дисциплінуючу, найбільш ефективну, найбільш допомагаючу, найбільш затребувану, сучасну, нову, цікаву, різноманітну, систематичну, регулярну, глибоку, активно здійснювану, інформативну, самостійно здійснювану, самомотивовану, легкодоступну, легко здійснювану. При цьому у порівнянні з іншими видами самоосвітньої діяльності, за самозвітами респондентів, участь у тренін-

гах та семінарах має найменш виражений індивідуальний характер.

Участь у вебінарах, онлайн-курсах студенти оцінюють як значущу, сповнену сенсом, варту уваги і зусиль, необхідну, бажану, важливу, мобілізуючу, ефективну, допомагаючу, затребувану, сучасну, нову, різноманітну, систематичну, більш-менш регулярну, ситуативну, глибоку, активно здійснювану, результативну, інформативну, самостійно здійснювану, самомотивовану, легкодоступну, легко здійснювану. При цьому участь у вебінарах, онлайн-курсах має невиражений індивідуальний характер.

Перегляд відеоматеріалів студенти оцінюють як найбільш значущий, найбільш сповнений сенсом, вартий зусиль, найбільш вартий уваги, необхідний, найбільш бажаний, важливий, найбільш мобілізуючий, дисциплінуючий, ефективний, допомагаючий, затребуваний, сучасний, не зовсім новий, індивідуальний, найбільш цікавий, різноманітний, систематичний, регулярний, постійно здійснюваний, глибокий, активно здійснюваний, результативний, інформативний, найбільш самостійно здійснюваний, найбільш самомотивований, найбільш легкодоступний, найбільш легко здійснюваний.

Таким чином, усі види самоосвітньої діяльності отримали досить позитивні характеристики ставлення студентської молоді.

Однак, є певні відмінності у ставленні студентів до різних видів самоосвітньої діяльності. Зокрема, читання наукової літератури з фаху отримало дещо нижчі бали за деякими показниками усіх трьох факторів: «Оцінка», «Активність», «Сила/Якість». Пошук інформації в мережі Інтернет отримав найвищий бал за одним із показником фактора «Оцінка» та одним із показників фактора «Активність». Участь у тренінгах та семінарах отримала найвищі бали за кількома показниками фактора «Оцінка» та дещо нижчі за одним із показників фактора «Сила/Якість». Участь у вебінарах, онлайн-курсах, схоже до участі у тренінгах та семінарах, отримала дещо нижчі бали за одним із показників фактора «Оцінка». Перегляд відеоматеріалів отримав найбільше найвищих балів за показниками фактора «Оцінка» та найвищі бали за усіма показниками фактора «Сила/Якість».

Для з'ясування міри схожості у ставленні до видів самоосвітньої діяльності досліджуваних різних курсів, було проведено порівняння отриманих показників за допомогою U-критерія Манна-Уїтні.

З його допомогою виявлено, що між студентами 1 і 2 курсу наявні відмінності в оцінюванні:

а) читання наукової літератури за фахом – за показниками «легкодоступне – важкодоступне», «легко здійснюване – складно здійснюване».

б) пошуку інформації з фаху в Інтернет-джерелах за показником «потребує допомоги для здійснення – здійснює самостійно», «легко здійснюване – складно здійснюване», «новий – традиційний»;

в) участі у тренінгах та семінарах – за показниками «ефективна – неефективна», «заважає – допомагає», «легко здійснюване – складно здійснюване», «наповнене сенсом – безглузде», «не варта зусиль – варта зусиль», «неінформативна – інформативна», «необхідна – некорисна», «неприйнятна – бажана», «нерезультативна – результативна», «нудна – цікава», «пасивно здійснювана – активно здійснювана», «рідкісна – регулярна», «сучасна – старомодна»;

г) участі у вебінарах та онлайн-курсах за показниками: «втомлювальна – мобілізуюча», «потребує допомоги для здійснення – здійснює самостійно», «значуща – неважлива», «легкодоступне – важкодоступне», «не варта зусиль – варта зусиль», «не варта уваги – варта уваги», «неінформативна – інформативна», «неприйнятна – бажана», «нерезультативна – результативна», «нудна – цікава», «пасивно здійснювана – активно здійснювана», «поверхнева – глибока», «рідкісна – регулярна», «різноманітна – одноманітна», «сучасна – старомодна»;

д) перегляд пізнавальних відеоматеріалів за фахом – за показниками «зовні скерований – самомотивований», «легко здійснюване – складно здійснюване», «не варта зусиль – варта зусиль», «необхідний – некорисний», «поверхневий – глибокий», «рідкісний – регулярний», «сучасний – старомодний».

При цьому у другокурсників майже за кожним із названих показників середні бали мають більш виражене позитивне значення, у порівнянні з першим курсом. Лише пошук інформації з фаху в Інтернет-джерелах першокурсники оцінюють вищими оцінками

щодо самостійності здійснення у порівнянні з другокурсниками, а також читання наукової літератури за фахом сприймають як легкодоступне, на відміну від другокурсників (що може бути зумовлене порівняно невеликим досвідом опрацювання наукових джерел).

U-критерій Манна-Уїтні засвідчив наявність відмінностей між ставленням до самоосвітньої діяльності студентів 2 і 3 курсів. Серед них:

а) читання наукової літератури з фаху за показниками: «ефективне – неефективне», «значуще – неважливе», «наповнене сенсом – безглузде», «не варте уваги – варте уваги», «неінформативне – інформативне», «необхідне – некорисне», «нерезультативне – результативне»;

б) пошук інформації з фаху в мережі Інтернет за показниками: «втомлювальний – мобілізуючий», «ефективний – неефективний», «заважає – допомагає», «значущий – неважливий», «легко здійснюваний – складно здійснюваний», «пасивно здійснюваний – активно здійснюваний», «різноманітний – одноманітний», «сучасний – старомодний»;

в) участь у тренінгах, семінарах за фахом за показниками: «ефективна – неефективна», «значуща – неважлива», «наповнена сенсом – безглузда», «не варта зусиль – варта зусиль», «не варта уваги – варта уваги», «неінформативна – інформативна», «необхідна – некорисна», «нова – традиційна», «сучасна – старомодна», «шкідлива – важлива»;

г) участь у вебінарах, онлайн-курсах за показниками: «втомлювальна – мобілізуюча», «ефективна – неефективна», «значуща – неважлива», «легкодоступна – важкодоступна», «наповнена сенсом – безглузда», «не варта зусиль – варта зусиль», «не варта уваги – варта уваги», «необхідна – некорисна», «неприйнятна – бажана», «нова – традиційна», «пасивно здійснювана – активно здійснювана», «різноманітна – одноманітна», «сучасна – старомодна», «шкідлива – важлива»;

д) перегляд пізнавальних відеоматеріалів за фахом за показниками: «дисциплінуючий – розслаблюючий», «заважає – допомагає», «потребує допомоги для здійснення – здійснює самостійно», «значущий – неважливий», «легкодоступний – важкодоступний», «наповнений сенсом – безглуздий», «не вартий зусиль –

вартий зусиль», «неінформативний – інформативний», «необхідний – некорисний», «нерезультативний – результативний», «поверхневий – глибокий», «постійний – ситуативний», «рідкісний – регулярний», «різноманітний – одноманітний», «сучасний – старомодний», «шкідливий – важливий».

При цьому у другокурсників за кожним із названих показників середні бали мають більш виражене позитивне значення, у порівнянні із третьокурсниками, що може бути пояснене як індивідуальними особливостями представників зазначених курсів, так і загальною тенденцією динаміки ставлення студентства до самоосвітньої діяльності.

За U-критерієм Манна-Уїтні були виявлені відмінності між ставленням до самоосвітньої діяльності студентів 3 і 4 курсів. Серед них:

а) читання наукової літератури з фаху за показниками: «ефективне – неефективне», «значуще – неважливе», «масове – індивідуальне», «наповнене сенсом – безглузде», «неінформативне – інформативне», «необхідне-некорисне», «нерезультативне – результативне», «сучасне – старомодне», «шкідливе – важливе»;

б) пошук інформації з фаху в мережі Інтернет за показниками: «ефективний – неефективний», «заважає – допомагає», «значущий – неважливий», «легко здійснювати – складно здійснювати», «сучасний – старомодний»;

в) участь у тренінгах, семінарах за фахом за показниками: «необхідна – некорисна», «нова – традиційна», «постійна – ситуативна», «різноманітна – одноманітна», «сучасна – старомодна», «шкідлива – важлива»;

г) участь у вебінарах, онлайн-курсах за показниками: «значуща – неважлива», «наповнена сенсом – безглузда», «необхідна – некорисна», «різноманітна – одноманітна», «сучасна – старомодна», «шкідлива – важлива»;

д) перегляд пізнавальних відеоматеріалів за фахом за показниками: «потребує допомоги для здійснення – здійснює самостійно», «значущий – неважливий», «легкодоступний – важкодоступний», «наповнений сенсом – безглуздий», «необхідний – некорисний», «нерезультативний – результативний», «різноманітний – одноманітний», «сучасний – старомо-

дний», «шкідливий – важливий».

Привертає увагу той факт, що у четвертокурсників за кожним із названих показників середні бали мають більш виражене позитивне значення, у порівнянні із третьокурсниками (за винятком оцінювання участі у тренінгах, семінарах за фахом за показником «нова – традиційна», де як більш нову зазначену діяльність сприймають четвертокурсники, та оцінювання перегляду пізнавальних відеоматеріалів із фаху за показником «новий – традиційний», де як більш новий цей вид діяльності сприймається більш молодшими студентами). Такі відмінності можна пояснити зростанням досвіду самоосвітньої діяльності у студентів більш старшого курсу.

Також за допомогою U-критерія Манна-Уїтні були виявлені відмінності між ставленням до самоосвітньої діяльності студентів 4 і 5 курсів. Серед них:

а) читання наукової літератури з фаху за показниками: «неприйнятне – бажане», «нудне – цікаве», «рідкісне – регулярне»;

б) пошук інформації з фаху в мережі Інтернет за показниками: «дисциплінуючий – розслаблюючий», «зовні скерований – самотивований», «пасивно здійснюваний – активно здійснюваний», «постійний – ситуативний», «рідкісний – регулярний», «різноманітний – одноманітний»;

в) участь у тренінгах, семінарах за фахом за показниками: «втомлювальна – мобілізуюча», «дисциплінуюча – розслаблююча», «ефективна – неефективна», «заважає – допомагає», «значуща – неважлива», «наповнена сенсом – безглузда», «не варта зусиль – варта зусиль», «не варта уваги – варта уваги», «неінформативна – інформативна», «непотрібна – затребувана», «нерезультативна – результативна», «нова – традиційна», «нудна – цікава», «пасивно здійснювана – активно здійснювана», «поверхнева – глибока», «рідкісна – регулярна»;

г) участь у вебінарах, онлайн-курсах за показниками: «втомлювальна – мобілізуюча», «заважає – допомагає», «не варта уваги – варта уваги», «нудна – цікава», «пасивно здійснювана – активно здійснювана»;

д) перегляд пізнавальних відеоматеріалів за фахом за показниками: «потребую допомоги для здійснення – здійснюю самостійно», «новий – традиційний», «пасивно здійснюваний – активно здійснюваний».

При цьому у п'ятикурсників (магістрантів) за кожним із названих показників середні бали мають

більш виражене позитивне значення, у порівнянні із четвертокурсниками (за винятком оцінювання участі у тренінгах, семінарах за фахом за показником «нова – традиційна», де як більш нову зазначену діяльність сприймають четвертокурсники, та оцінювання перегляду пізнавальних відеоматеріалів із фаху за показником «новий – традиційний», де як більш новий цей вид діяльності сприймається більш молодшими студентами). Такі відмінності можна пояснити зростанням ролі самоосвітньої діяльності у студентів магістратури у порівнянні зі студентами випускного курсу бакалаврату.

Для перевірки наявності відмінностей у ставленні до різних видів самоосвітньої діяльності студентів різних ЗВО, які створюють особливі освітні середовища, було проведено порівняння отриманих результатів дослідження студентів 3 курсу денної форми навчання трьох університетів: Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, Південноукраїнського національного університету імені К. Д. Ушинського, Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Попарне порівняння отриманих результатів за допомогою U-критерія Манна-Уїтні засвідчило таке.

1. Між студентами ОНУ імені І. І. Мечникова та НУБіП України в оцінюванні видів самоосвітньої діяльності за переважною більшістю показників суттєві відмінності не виявлені.

У ставленні до читання наукової літератури з фаху наявні достовірні відмінності за показниками: «легкодоступне – важкодоступне», «необхідне – некорисне». У ставленні до пошуку інформації з фаху в мережі Інтернет наявні достовірні відмінності за показником: «заважає – допомагає». У ставленні до участі у тренінгах, семінарах за фахом наявні достовірні відмінності за показником: «зовні скероване – самотивоване», «масова – індивідуальна», «необхідна – некорисна», «пасивно здійснювана – активно здійснювана», «рідкісна – регулярна». У ставленні до участі у вебінарах, онлайн-курсах наявні достовірні відмінності за показником: «наповнена сенсом – безглузда». У ставленні до перегляду пізнавальних відеоматеріалів за фахом наявні достовірні відмінності за показником: «легкодоступний – важкодоступний». Аналіз середніх значень оцінок за цими показниками засвідчує, що сту-

денти НУБіП України більш високо оцінюють читання наукової літератури з фаху як легкодоступне і корисне; пошук інформації з фаху в мережі Інтернет більш високо оцінюють як таке, що допомагає; участь у тренінгах і семінарах з фаху більш високо оцінюють як самомотивовану і необхідну. У той самий час студенти ОНУ імені І. І. Мечникова участь у тренінгах, семінарах за фахом більше оцінюють як індивідуальну, регулярну; участь у вебінарах, онлайн-курсах – як більш сповнену сенсом; перегляд пізнавальних відеоматеріалів як більш легкодоступний.

2. Між студентами ПНУ імені К. Д. Ушинського та НУБіП України відмінності в оцінюванні запропонованих видів самоосвітньої діяльності за заданими показниками відсутні, за винятком оцінювання пошуку інформації з фаху в мережі Інтернет за показником «ефективний – неефективний». Аналіз середніх значень оцінок за цим показником засвідчує, що студенти ПНУ імені К. Д. Ушинського визначають цей вид самоосвітньої діяльності як більш ефективний у порівнянні зі своїми колегами з іншого ЗВО.

3. Між студентами ОНУ імені І. І. Мечникова та ПНУ імені К. Д. Ушинського в оцінюванні видів самоосвітньої діяльності за переважною більшістю показників суттєві відмінності не виявлені.

У ставленні до читання наукової літератури з фаху достовірні відмінності наявні за показниками: «значуще – неважливе», «сучасне – старомодне». У ставленні до участі у тренінгах, семінарах за фахом достовірні відмінності наявні за показниками: «дисциплінуюча – розслаблююча», «зовні скерована – самомотивована». У ставленні до участі у вебінарах, онлайн-курсах достовірні відмінності наявні за показниками: «дисциплінуюча – розслаблююча», «зовні скерована – самомотивована», «наповнена сенсом – безглузда».

Аналіз середніх значень оцінок за цими показниками засвідчує, що студенти ОНУ імені І. І. Мечникова читання наукової літератури з фаху оцінюють як більш значуще, більш сучасне; участь у тренінгах, семінарах за фахом як більш дисциплінуючу і більш самомотивовану; участь у вебінарах, онлайн-курсах – як більш дисциплінуючу, більш самомотивовану і більш сповнену сенсом.

Як бачимо з вище описаного, для студентів однієї спеціальності різних ЗВО властива схожість ставлення до усіх видів самоосвітньої діяльності за переважною більшістю показників. При цьому окремі відмінності можуть бути зумовлені як індивідуальними особливостями досліджуваних, так і особливостями їх освітнього середовища.

Для перевірки наявності відмінностей у ставленні до різних видів самоосвітньої діяльності студентів різних напрямів підготовки, що можуть обумовлювати різну спрямованість до вибору видів самоосвіти, було проведено порівняння отриманих результатів дослідження студентів 1 курсу денної форми навчання Національного університету біоресурсів і природокористування України спеціальностей «Психологія» та «Агрономія».

Попарне порівняння отриманих результатів за допомогою U-критерія Манна-Уїтні засвідчило відсутність будь-яких істотних відмінностей у ставленні до пошуку інформації з фаху у мережі Інтернет, до участі у тренінгах, семінарах, вебінарах, онлайн-курсах за фахом; наявність істотних відмінностей у ставленні до читання наукової літератури з фаху лише за показником «зовні скероване – самомотивоване» (середні значення за цим показником засвідчують, що у майбутніх агрономів воно більш самомотивоване); наявність істотних відмінностей у ставленні до перегляду пізнавальних відеоматеріалів з фаху за показником «постійний – ситуативний» (середні значення за цим показником засвідчують, що у майбутніх агрономів воно більш постійне).

Таким чином, для студентів різних спеціальностей одного курсу одного ЗВО характерна висока міра схожості у ставленні до всіх видів самоосвітньої діяльності.

Дослідницькі дані, описані в результатах дослідження, розміщені у міжнародному репозиторії Mendeley Data Search.

Висновки з даного дослідження, перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Узагальнення вище викладеного дає підстави для таких висновків.

Ставлення студентської молоді до усіх видів самоосвітньої діяльності є досить позитивним у кон-

тексті оцінювання її значення, впливу, ефективності, сучасності й динамічності, прояву активності та отриманні результативності, якості її здійснення.

Серед усіх досліджуваних видів самоосвітньої діяльності найвище оцінюють студенти перегляд відеоматеріалів та відзначають найбільш позитивними характеристиками якості здійснення цього виду самоосвітньої діяльності.

Пошук інформації в мережі Інтернет хоча вважається студентами як найбільш необхідний вид самоосвіти, при цьому він може бути найменш глибоким за своїм характером, у порівнянні з іншими.

Участь у тренінгах та семінарах сприймається студентами як найбільш ефективний, допомагаючий і затребуваний вид самоосвітньої діяльності, але при цьому вони відзначають зниження міри його індивідуальності, як і при участі у вебінарах та онлайн-курсах.

Такий вид діяльності, як читання наукової літератури з фаху, що тривалий час вважався чи не основним способом самоосвіти, на сьогодні у сприйманні студентів поступається іншим видам самоосвітньої діяльності за показниками оцінювання його здатність мобілізувати сили, сучасності, цікавості, активності та якості здійснення.

Зі збільшенням досвіду здійснення самоосвітньої діяльності та зростанням її частки в освітньому процесі, зростають показники позитивного ставлення (у параметрах оцінки, активності, сили/якості) до усіх її видів: читання наукової літератури, пошуку інформації у мережі Інтернет, участі у тренінгах та семінарах, вебінарах та онлайн-курсах, перегляду відеоматеріалів за фахом.

Для студентської молоді загалом характерна висока міра схожості у ставленні до всіх видів самоосвітньої діяльності.

Для сприяння розвитку готовності студентської молоді до самоосвітньої діяльності з фаху доцільно:

- розробляти, рекомендувати до перегляду й аналізу відеоматеріали, що стосуються професійної діяльності,
- надавати рекомендації з пошуку та опрацювання інформації в мережі Інтернет з тим, щоб оптимізувати міру її осмислення,
- залучати студентів до участі у тренінгах та

семінарах, при цьому подбати про широту вибору їх тематики, можливість реалізації у них індивідуальних запитів та інтересів здобувачів,

- розробляючи або рекомендуючи онлайн-курси чи вебінари, забезпечити можливість забезпечення прояву індивідуальності у їх виборі чи під час їх проходження,

- проводити навчання з пошуку та методики опрацювання наукової професійної літератури, орієнтувати на останні досягнення у професії, причому у міжнародній перспективі, описані в наукових статтях, викликати інтерес до відслідковування новин у світі науки за професійною галуззю.

Розробка й апробація способів, засобів і методів розвитку готовності студентської молоді до самоосвітньої діяльності складає перспективу наших досліджень.

References :

- Martyniuk, I. (2019). Typy stavlennia studentskoi molodi do samoosvitnoi diialnosti [Types of attitudes of student youth to self-educational activities]. *Problemy suchasnoi psykholohii* [Problems of modern psychology], Vyp. 46, 240–265. Kamianets-Podilskyi: Aksioma. [in Ukrainian]
- Martyniuk, I. (2021). Methodyka psykholemantychnoho analizu stavlennia studentskoi molodi do samoosvitnoi diialnosti [The method of psychosemantic analysis of the attitude of student youth to self-educational activities]. *Сихологічний часопис* [Psychological journal], Tom 7, Vyp. 4(48), 99–108. [in Ukrainian]
- Bartoll, O. C., Salvador-Garcia, C., Pallares-Piquer, V., & Isidori, E. (2019). Self-directed pedagogy: Approaching its theory and practice in education. *Opcion*, Issue 35(90), 913–943.
- Carlson, D. (2018). Respondent: Self education-identity, self, and the new politics of education. In *Power/Knowledge/Pedagogy: The Meaning of Democratic Education in Unsettling Time* (pp. 191–200).
- Martyniuk, I. A., Papathanasiou, I. V., & Fradelos, E. C. (2021). Self-educational activity in the student age as an indicator of mental well-being of personality. *Wiad. Lek.*, № 74(11 cz 1), 2717–2722.
- Psychosemantic analysis of the attitude of students toward types of self-education activities. (2021). Mendeley Data, V1. DOI: 10.17632/h8b2d4jsfd.1.

Usta-Azizova, D., Lutfullaeva, K., & Ibragimova, R. (2022). Self-education of medical students as a factor of their professional development. *International Journal of Pharmaceutical Research*, Vol. 14, Issue 2, Apr.-Jun.

Iryna Martyniuk

Ph.D. in Psychology, Assistant Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv (Ukraine)

PSYCHOSEMANTIC ANALYSIS OF STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS DIFFERENT TYPES OF SELF-EDUCATIONAL ACTIVITIES

ABSTRACT

The article presents the results of a study on the attitude of student youth towards various types of self-educational activities. The research employed theoretical methods such as the analysis of scientific sources, data generalization, substantiation of types of self-educational activities among student youth, and formulation of conclusions. Empirical methods included a written survey using the psychosemantic analysis method to assess the attitude of student youth towards self-educational activities. The results were further analyzed using descriptive statistics and the Mann-Whitney U-test for mathematical data processing.

The research findings provide insights into the attitude of student youth towards five types of self-educational activities, considering their assessment, level of engagement, and quality of implementation. Specifically, the study examines the attitude towards the following types of self-education activities: reading scientific literature related to the subject, searching for information on the Internet, participating in trainings and seminars, engaging in webinars and online courses, and watching video materials. The assessment of these types of activities encompasses their perceived importance for professional development, influence, efficacy, modernity, and dynamism. The study also analyzes the level of engagement in implementing these self-educational activities, including the awareness of knowledge, regularity of implementation, and level of interest. Additionally, the quality of implementation is assessed based on the degree of independence in organizing such activities and the presence of challenges during implementation.

The findings indicate that student youth hold a generally positive attitude towards all types of self-educational activities, considering their perceived importance, influence, efficacy, modernity, and dynamism.

Keywords: psychosemantic analysis, attitude towards self-education activities, student youth, self-education, types of self-educational activities of students.

How to cite (як цитувати):

Martyniuk, I. PSYCHOSEMANTIC ANALYSIS OF STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS DIFFERENT TYPES OF SELF-EDUCATIONAL ACTIVITIES. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL*, 9(3), 39–48. <https://doi.org/10.31108/1.2023.9.3.4> [in Ukrainian]

Подання статті: 05.01.2023

Дата рекомендації до друку: 15.03.2023

Дата оприлюднення: 30.03.2023